

HUMOR OG GLÆDE I

Humor er ikke det, man forbinder med et liv på døgninstitution i 1960'erne. En ny bog tager alligevel emnet op og leverer værdifulde beretninger om en svunden tid og en løftet pegefinger om ikke at gentage fortidens fejltagelser.

Sprog har en række interessante psykologiske egenskaber. Sproghistorikere har fortalt mig, at der i 1950'erne og 1960'erne fandtes et særdeles veludviklet sprog om børn, der ikke levede op til datidens almindelige normer, medens man kun havde et begrænset antal ord om velfungerende børn. Dette gælder sikkert stadig. Sprog udvikler sig omkring det, der ikke umiddelbart er forståeligt og skaber en forståelsesramme.

Når børn anbringes på døgninstitutioner, er det samme tilfældet. Her udvikler der sig et sprog om barnet – ikke et tilfældigt sprog, men en sprogstil, som er udtryk for de linser, der anvendes i konkrete sager, beregnet på at forstå barnets problem. Den sproglige stil skaber en retning (mål) for problemets løsning. Sprogbrugen blandt børn er også særligt, men mærkelig nok ikke særlig udforsket.

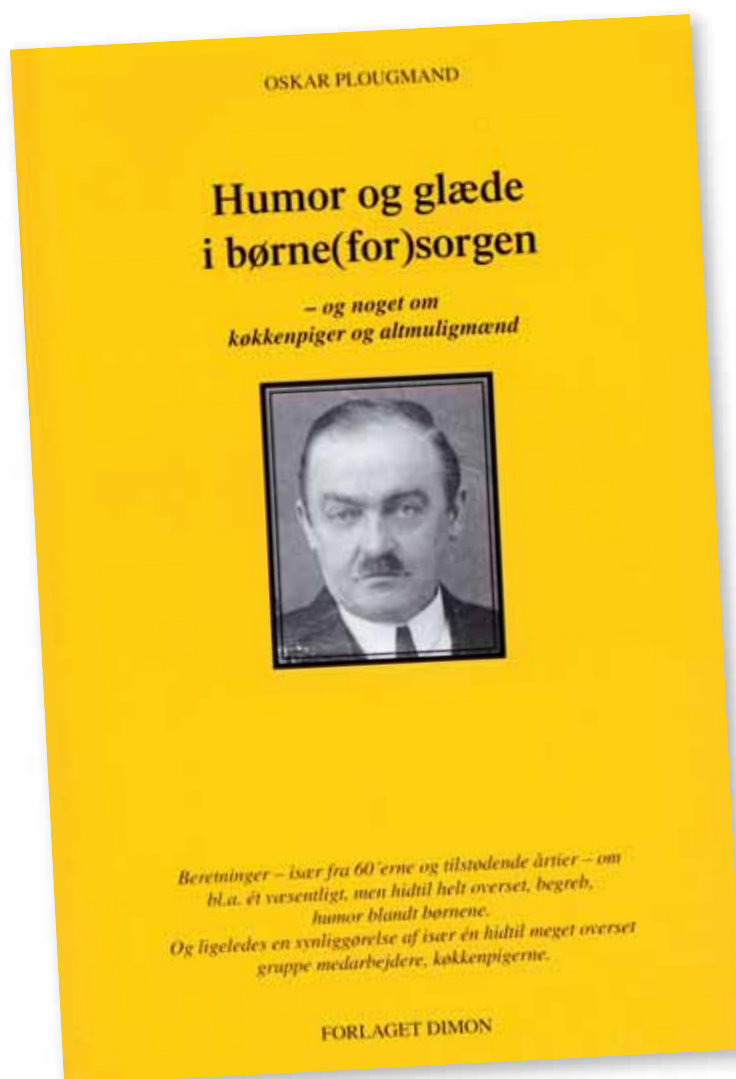
I den fine, lille bog af Oskar Plougmand "Humor og glæde i børne(for)sorgen" sættes der fokus på humor blandt børn som en særlig måde, hvorpå barnet håndterer den vanskelige situation, det er havnet i. Forfatteren har mange års erfaringer fra feltet, dels fra sin tid i Socialministeriet, hvor han i en årrække var inspektør i børnefor sorgen, og dels fra sin tid som forstander på seks forskellige døgninstitutioner.

Mange funktioner

I sine bøger om erfaringer fra døgninstitutioner i 1960'erne og årene deromkring skildrer Plougmand forholdene på døgninstitutioner på godt og ondt. Institutionsliv bød på mange udfordringer

for børnene, og Plougmands tre bøger giver et indblik i forhold, som de var for ikke så længe siden.

Som Plougmand beretter i denne tredje bog, så er det snarere sådan, at man-

BØRNEFORSORGEN

ge af de tidligere elever, han har interviewet, kun med besvær kunne huske noget, der var sjovt, eller noget glædeligt. Det lykkedes dog at finde episoder, som mange tidligere elever dengang fandt morsomme, men som samme elever ikke synes er helt så morsomme i dag. "Hvorfor var det slemme sjovt i nuet?", som en af de tidligere elever spørger sig selv i dag. Plougmands bog er et bidrag dels til børneforsorgens historie, dels et bidrag til den særlige humorkultur, der udvikler sig blandt børn, anbragt på døgninstitution.

Ifølge den fremstilling, vi får i denne bog, har humor mange funktioner. Den bruges mangfoldigt og har mange udtryksformer – sarkasme, ironi, satire, indimellem på grænsen til ondskab. Humor anvendes til at håndtere paradokser i hverdagen og til at håndtere tvetydige situationer eller situationer, hvor ens egen indflydelse er sat ud af funktion.

I nyere organisatoriske teorier berettes der om ofte sygelige omgangformer blandt medarbejdere, der udsættes for ydmygelser, trusler, misundelse og andre stærke oplevelser, og humor spiller her en væsentlig rolle på godt og ondt. I psykologihistorien kommer man især til at tænke på Victor Frankl og hans beretninger om, hvordan humor og håb var karakteristika hos de fanger, der over-

levede et ophold i koncentrationslejr. Med humor distancerer man sig fra sig selv og fra autoriteter og skaber et frirum for selvudfoldelse. Derfor frygtes humor også af autoriteter, og magthavere søger ofte at undertrykke humor på arbejdspladser.

For børn på døgninstitution anvendes humor til at håndtere stride autoriteter, til at overleve andre drenges vanvittige påfund, til at sætte nye børn på plads, men også til at helbrede sig selv og til at skaffe sig selv små succesoplevelser.

Selv om bogen handler om humor og glæde, er det altså en alvorlig sag. Humor ses som en selvbeskyttelse i en for barnet uforståelig verden. Denne opfattelse fører Plougmand frem til en interesse for de personer, der ofte lever i det ubemærkede, men som alligevel har stor betydning for barnet som et åndehul – dér, hvor der almindelig omsorg finder sin plads. Plougmand giver fine skildringer af køkkenpiger, pedeller og gartnere, som alle var varme personer med deres meningers mod. Samme personer besad ikke den stramme autoritative stil, som tilhørte tiden i 1960'erne, men bød på menneskelig varme, og den huskes af tidligere elever.

Om at overleve

Humor blandt institutionsbørn hører ikke til blandt de mest udforskede em-

Bogdata:

Oskar Plougmand: "Humor og glæde i børne(for)sorgen – og noget om køkkenpiger og altmuligmænd". Forlaget Dimon, 2007. 184 sider. Pris 250 kr.

ner i psykologien – mildt sagt – og det må derfor hilses velkomment, at der kommer et bidrag fra Plougmand, der tager humor alvorligt.

Man kunne ønske sig en grundigere redegørelse for de interview, Plougmand har haft med tidligere elever, men Plougmands ærinde er et andet: at drage oversete forhold frem i lyset. Bogen er en lang opfordring til at se nærmere på humor og tage hul på et emne, som i psykologien er uudforsket. Plougmand forsøger sig med en kategorisering af forskellige former for humor, og denne kategorisering bør kunne inspirere til yderligere studier.

Bogen handler ikke kun om humor, men også om at overleve ved at gøre noget overraskende, byde trods, vise sit mod over for andre drenge – i det hele taget om kampen for at klare sig og vinde små sejre. Bogen minder os om, hvordan autoriteter også kan være, men også om, at modstanden ligger i os alle, og at humor har en væsentlig funktion, når autoriteter bliver autoritære.

Humor er ikke det, man forbinder med et liv på døgninstitution i 1960'erne. Bogen maner til eftertanke. Jeg læser bogen som værdifulde beretninger om en svunden tid og en løftet pegefingert om ikke at gentage fortidens fejltagelser.

Ole Steen Kristensen